

Orcsik Gézáné

Viselet történet

NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:
Üzletvitel a könnyűiparban

A követelménymodul száma: 1322-06 A tartalelem azonosító száma és célcsoportja: SzT-002-30

VISELETTÖRTÉNET

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Közismert az a mondás, hogy "nem a ruha teszi az embert", ugyanakkor a ruházat tükrözi viselőjének személyiségét. Külső megjelenésünk rengeteg információt közöl rólunk, a jó megfigyelő tudomást szerezhet pillanatnyi lelkiállapotunkról, a környezetünkhöz való viszonyunkról, státuszunkról.

Különböző alkalmakkor társaságban, munkahelyen, szórakozóhelyeken az azonos korú emberek is változatosan öltözködnek. Vajon miért?

Az öltözködésünk megválasztásában ez első szempont a saját ízlés világunk, de emellett öltözködésünkre nagy hatással vannak a korok különböző divatirányzatai, nemi azonosságunk, az évszakok változása és nem utolsósorban anyagi helyzetünk.

Ismeri Ön a különböző korok divatját és a ruházat szerepét?

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

AZ ÖLTÖZETEK KIALAKULÁSA, FUNKCIÓJA

A ruházatunkkal kommunikálunk környezetünk felé. Ezek a nem verbális üzenetek sok mindent elárulnak a ruházat viselőjéről. Gondoljunk csak a középkor királyi öltözékeire. Milyen megkülönböztető jegyeket viselt az uralkodó az öltözékén?

Az uralkodó öltözetre jellemző volt például a korona, palást, ékszerek, ezért elmondhatjuk, hogy a ruházat egyik funkciója, hogy a társadalomban elfoglalt helyünket tükrözze. Ez minden korszakra jellemző.

A ruházat kialakulásának oka az időjárás változásaival szembeni védelem. A különböző éghajlati viszonyok miatt változatos öltözékek alakultak ki.

Régen az öltözködéssel hatalmi, vagyoni, rangbeli és a rendi hovatartozást fejezték ki. A ruházat célszerűsége sokáig nem volt fontos szempont, inkább az adott szokások, erkölcsök határozták meg a hordott ruha milyenségét.

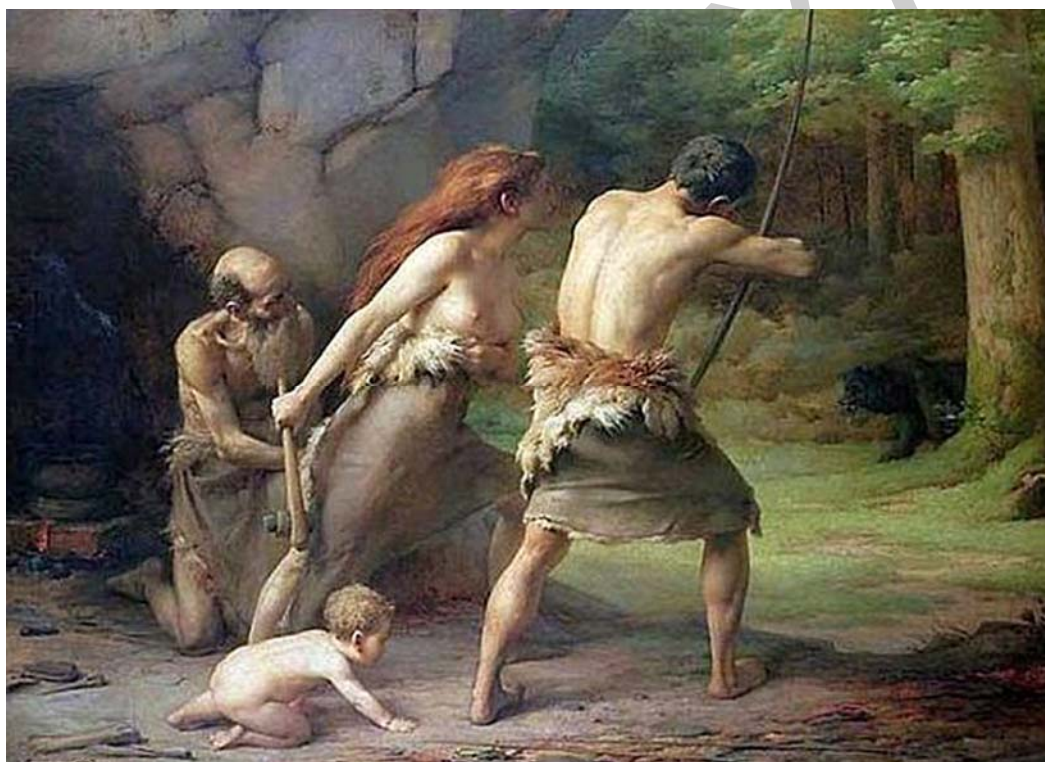
A ruházkodás az ember alapvető szükségletei közé tartozik a táplálkozás és a lakóhely mellett. Az öltözetnek sokrétű a feladata, ezek a védelmi, dekoratív és azonosító funkciók.

A divatváltozás, váltás a változatosság és az utánzás iránti vágy, igény eredménye. A viselet változását a társadalmi, technikai és kulturális fejlődés, valamint a politikai és gazdasági történések is befolyásolják.

AZ ÖLTÖZKÖDÉS TÖRTÉNETE

1. Ősközösség

Az ősközösség viseletére a természetes anyagok jellemzőek. Bőr, szőrme, növényi rostok, szövött pamut, kender és len anyagokból készültek a test védelmére szolgáló ruházatok. Már akkor is díszítették, színezték az anyagokat.

1. ábra. Ősember ruházata

2. Az ókor

A Krisztus előtti 4. évezredben a Földközi-tenger medencéjében állattenyésztéssel és földműveléssel foglalkoztak az ott élő népek. Városok alakultak ki a 3. évezredben, ami a korai rabszolgatartó társadalmak időszeke volt. A gazdaság fejlődését a csillagászat és más tudományágak magas színvonala segítette elő. A művészet célja a fáraók hatalmának hirdetése volt.

Egyiptomi viseletek

Egyiptomban az enyhe klímának köszönhetően csak lenge öltözékeket viseltek. A társadalmi viszonyokat tükrözték az öltözékek. Kedvelt volt a fehér lenvászon hűvös tapintása miatt, emellett szívesen viseltek színes, aranszálakkal átszőtt, drágakövekkel ékesített felsőruházatot. A nők úgynevezett lepelruhát hordtak, amely egyenes vonalú lábszárközépig vagy bokáig ért. A férfiak ágyékkötőt viseltek. Az uralkodó és családja jellegzetes fejdíszet hordtak. A rabszolgák nemtől függetlenül ágyékkötőben jártak. Jellegzetes ruha kiegészítő darabok: csukló, boka és karperec, nyakékek fülbevalók, parókák.

2. ábra. Egyiptomi viseletek¹

Görög viseletek

A görögöknél a test és a szellem egysége az öltözetükben is megnyilvánult. A gazdagon redőzött ruhák sokfélesége a viselője társadalmi, gazdasági és műveltségi helyzetét és szintjét tükrözte. Kiterjedt kereskedelmük sokféle kultúra anyagainak használatát tette lehetővé. Az éghajlati változásoknak megfelelő gyapjú, pamut és lenből készült textíliákat viseltek. A nyers fehér kelméken kívül kedvelték az ibolya, vörös és a zöld árnyalatait, mintázásként szegélydíszeket alkalmaztak.

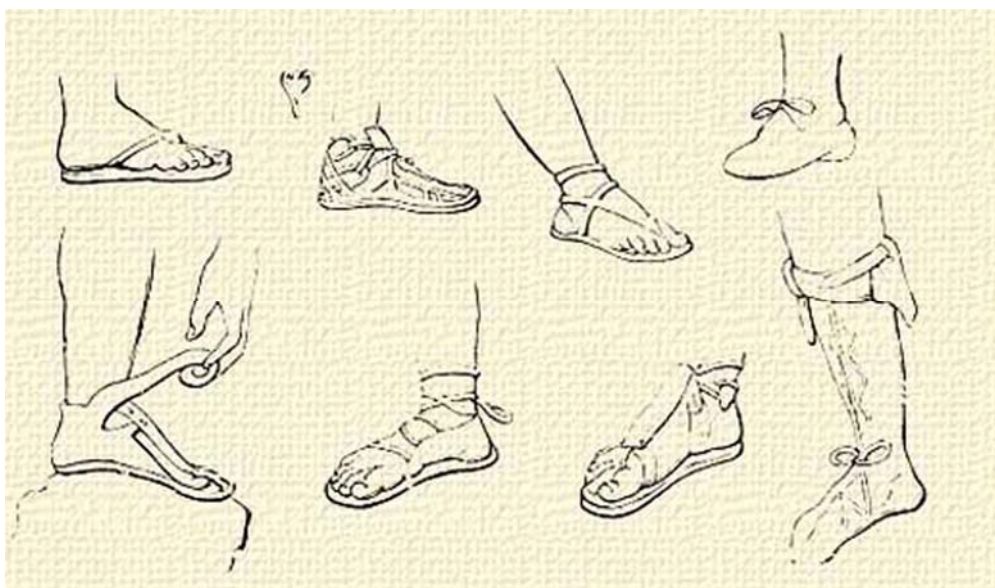
Különböző méretű és anyagú téglalapokat öltöttek magukra a nők és a férfiak is. Jellegzetes ruhadarabjuk a *khiton*, amit vállon összefogva, különböző bőséggel redőztek magukra. Köpenyként gyapjúból efölé tekerték a *himationt*. A nők a *peploszt* viselték, amelyet mindkét vállukon rögzítettek. Kiegészítőként a nők hajhálót a férfiak hajpántot viseltek. Bőrtalpú sarut kevés bőrszíjjal férfiak és nők egyaránt viseltek, de csizmát csak a férfiak hordtak.

¹ Forrás: http://www.bestdivingplaces.hu/egyiptom_fooldal.php, 2010.06.21.

3. ábra. Görög viseletek²

² Forrás: <http://myrdinfashion.com/images/divattortenet/gorogoltozet.jpg&imgrefur>, 2010-06-21

4. ábra. Görög lábbelik³

Római viseletek

Öltözetük nagyon hasonlóak a görögökéhez, de más céllal öltözködtek. A rómaiak rangjukat, költségés, fényűző életmódjukat fejezték ki az öltözködésükkel.

Pamutot, gyapjút, lent és drága selymet viseltek, fehérített, natúr vagy színezett változatban, díszítőelemekkel kombinálva, ami egyben a társadalmi helyzetüket is jelezte. Bíborszínű öltözetet csak a császár viselhetett, míg a szenátorok ruháján szegélydíszként engedélyezték a szín viselését.

A nők úgynevezett *tunikát* viseltek, amely földig ért és két darabból, varrással alakítottak ki. Vállukon összekapcsolták és mellük alatt átkötötték. A tunika fölött *stólát* viseltek, amely bő ruhadarab volt. Köpenyként, *pallát*, azaz színes gyapjúkendőt hordtak, ami egyben fejfedő is volt.

A férfiak szintén ujjas, vagy ujjatlan, bokáig érő tunikát viseltek, amelyet csípőjükön övvel a testükhöz fogtak. A bőrcsíkok száma és szélessége a rangjelzésre utalt. A katonák és a szegények rövid tunikát viseltek. Híres volt a római polgárok viselete, a *tóga*, melyet a test magasságánál egyik irányban kétszer, a másik irányban háromszor hosszabb anyagot öltöztető segítségével öltöttek magukra az előírásoknak megfelelően. Szandált mindkét nem viselt, csizmát csak a férfiak hordtak. Kedvelték az ékszereket, melyek nemesfémekből, elefántcsontból, üvegből készültek.

³ /mek.oszk.hu/03400/03410/html/img/okori-0709.jpg&imgrefurl,2010.06.21.

5. ábra. Római viseletek⁴

3. A középkor

A középkor elnevezését a reneszánsz gondolkodóknak köszönheti. Az ókor és az újkor közötti századokat sokan kevésbé értékesnek ítélik, ekkor született meg a feudális Európa a rá jellemző egyedi művészettel és kultúrával.

A korai középkor öltözete V–X. század

⁴ Forrás: <http://myrdinfashion.com/divattortenet.html>, 2010-06-21

Megkülönböztetünk vallási, polgári és világi viseleteket, melyeken a keresztény szellemiség és a keleti világ mesébe illő színessége keveredik az öltözetekben. Kedvelt anyagok ebben a korban a len, kender, selyem, pamutvászon, damaszt, brokát. Fényes, keresztzetemes keleti mintákkal, fémszálal beszövéssekkel, gyöngy, üveg, drágakő rététekekkel díszítették a textíliák felületét.

A női öltözetek alapja zártabb formában a római tunika., mely alsó és felső részből állt. Az alsó tunika, zárt nyakú, hosszú ujjú, szűk, lábfejig érő, míg a felső tunika bő, rövid ujjú, térdig vagy bokáig érő tunikát, melyet *dalmatikának* is neveztek. Előkelőséget sugallt a félkörszabású *palást*, mely anyagában és díszítésében gazdag volt.

6. ábra. Justinianus császár és kísérete⁵

A férfiak is tunikát viseltek, amely a társadalomban elfoglalt rangjuk szerint hosszú vagy térdig érő volt. A polgári viseletben a keleti hatásra a tunikához szűk hosszúnadrágot hordtak. Az uralkodói díszruhák egyik legszebb darabja a palást volt, amit az egyik vállon ékszerrel rögzítettek.

A honfoglalás kori magyar viselet

⁵ Forrás: www.bertsgeschiedenisite.nl/middeleeuwen/eeuw6/justinianus.jpg&imgrefur, 2010-06-22

A nők és a férfiak viseletét, azaz az alapanyagot és formát a lovas életmód, a vándorlás és a földrajzi helyzet nagymértékben meghatározta. Az alapanyagok len, kender, brokátselyem, bőr és szőrme voltak. Fém vagy gyöngydíszes nyak és csuklópántos alsóruhát vagy inget hordtak, melyhez csizmát viseltek buggyos nadrággal. Díszes övvel összefogott hosszú ujjú felsőruhájuk a *kaftán* térdig vagy lábszárközépig ért.

7. ábra. Honfoglalás kori magyarok⁶

A magyarok az államalapítás után a keresztény Európa öltözeteihez hasonló viseletben jártak.

Román kori viseletek IX.–XII. század

A ruhákat szabással alakították ki, len, kender, gyapjú, brokát, bársony és selyem alapanyagokból. Az udvari öltözködés kedvelte a vidám színeket. Az öltözködés formája kezdett szétválni a nemek között. Öltözködési rendelettel szabályozták a társadalmi különbségeket.

A női öltözködés szabása a tunikáéhoz hasonlított, övvel viselték, általában hosszú ujjú volt és szalagdíszekkel borították. Időközben rövidült és szűkült a felsőruha, ami a nőiességet hangsúlyozta. Ezzel szemben a ruhák ujja egyre hosszabb lett, egészen a csuklóig ért. Kabátként egy anyagdarabot viseltek ékszerrel összefogva.

Forrás:⁶ <http://honfoglalas.netlap.net/images/onogurok%20viselete.jpg>, 2010-06-22

A férfiak alapvető ruhadarabjai az alsó és a felsőruha, szűk nadrág és köpeny. A frank viselet szerint az alsóruha hosszú ujjú, övvel viselt ing, a felsőruha térdig érő, tunika jellegű, nyakkivágása kerek vagy szögletes kivágással készült. A nadrág lábfejjel vagy a nélkül készült harisnyaforma, melyet az inghez vagy a nadrághoz erősítettek. A vállon hordott téglalapalakú köpeny fontos ruhadarab volt ebben a korban, hossza, anyaga a társadalmi rang jelzését szolgálta.

8. ábra. Frank viseletek

A kereszties háborúban fontossá váltak a harci öltözetek, melyek gyűrűs vagy sodronyos páncélingek voltak. Az öltözet a fejet és a nyakat is befedte. Szoknyás vagy nadrágos változatban a könyök és térdízületeket védő vértékkel készültek a harci öltözetek.

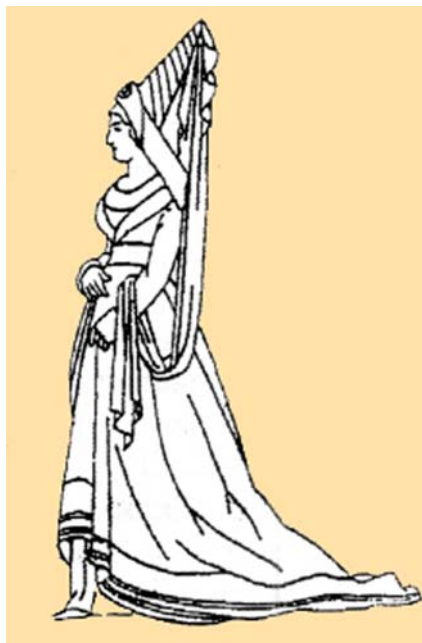

9. ábra. III. Ottó német-római császár uralkodói öltözeté⁷

A gótika viselete XIV.–XVI. század

Az öltözetben is megjelentek az építészetre jellemző nyújtott formák és ragyogó színek. A férfi ruházat már nem hasonlított a női öltözetekre. Szabócéhek alakultak, az új szabás kialakította a *testhezálló* öltözetet. A divatot az utazó énekesek és kereskedők terjesztették. A XIV. században a női felsőruha már két részből szabott, a szoknyarészt, amely dúsan redőzött és uszályos, csípőmagasságban varrták a ruhaderékhoz. Az alsóruha mély, váll felé nyújtott kivágással és szűk, hosszú ujjakkal készült. Az egyre mélyülő karöltő a test formáját láttatni engedte, ezt a megoldást találóan a *"sátán ablakának"* nevezték. A köpenyt egy hosszú, elől nyitott, övvel viselt, bő ujjú kabát váltotta fel.

⁷ Forrás: /www.sulinet.hu/eletestudomany/archiv/1997/9738/istvan/1193-4.jpg,2010-06-22

10. ábra. Gótikus női viselet⁸

A férfiviseletben az alsóruha inggő rövidült, a nyakrészt gyakran hímzéssel díszítették. A felsőruha szorosan simult a testhez és csípőig ért. A váll és a mellrészt vattázással merevítették, elejét és hátát szegőkkel formázták. Övet illetve szíjat csípőn vagy derékon viseltek. A felsőrész rövidülése a harisnyanadrág- forma kialakítását eredményezte, mivel a szűk harisnyaszárakat ék alakú textíliával dolgozták össze.

A XV. századtól a nadrág elejehasítékának takarására kialakult a *szeméremkupak*.

⁸ Forrás: varrohaz.hu/varrohaz_rajzok/magazin/viselettortenet/burgundi5.jpg,2010.06.22.

11. ábra. Késői gótikus viseletek⁹

4. Újkor XVI–XVIII. század

A reneszánsz viselet

A középkor utolsó századaiba Itáliában alakult ki az új stílus, a *reneszánsz*, azaz az újjászületés. Európában a jelentős városokban nagy ívű fejlődésen ment keresztül a kézműipar, a kereskedelem valamint a bankárok pénzügyi és politikai megerősödése.

Az uralkodók és a jómódú polgárok öltözkéiben megjelenik az egyéniség szabadsága és a művészetek szeretete. Különbséget tesznek a mindennapok egyszerű ruhái és az ünnepek nagyszerű viseletei között. Az észak-itáliai kereskedővárosok a korabeli divat középpontjává váltak az anyagok széles és színes választékának birtokában.

A már ismert alapanyagok (len, pamut, gyapjú, selyem) mellett megjelentek a vert és varrott csipkék. A ruhákat selyemfonallal, arany és ezüstszállal, drágakövekkel, gyönggyel díszítették. A kézműiparosok a ruházathoz tervezték a mintákat, melyek közül nagyon népszerűek voltak a gyümölcs, virág és indamotívumok. A kedvelt színek narancs, sárga, vörös, kék, zöld, fekete, fehér.

⁹ Forrás: www.maretemporis.eu/felszerelés/ruha_01kozepkor.htm, 2010-06-23

A női viselet alapja továbbra is a két ruha, kezdetben magasított derékvonalú felsőruha, szögletes vagy íves kivágással. Uszályos szoknyát varrtak a fűzős felsőrészhez, melyeket cserélhető ruhaujjakkal tettek változatossá. Szalagokkal rögzítették a ruhához az ujjakat, ami az alsóing kivillanását tette lehetővé. A ruhaderék a XVI. század elején már ismert volt, a szoknyákat harangosan szabták és hajtásokkal bővítették. Az alsóruha nemes anyagokból készült, mert kilátszott a felső alól. A köpeny viselete továbbra is népszerű volt.

12. ábra. Reneszansz női ruhák¹⁰

Az itáliai férfiak viselete volt a legnemesebb. Rangtól és kortól függően a zeke magas nyakú vagy ék alakban kivágott, rövid és gombos. A zeke derékig testközeli, övvel derékre szorított, majd hajtásokkal bővült lefelé. Az alját gyakran díszítették szőrme vagy szövött szegéllyel. A férfiak is kedvelték a cserélhető vendégujjakat. A feszes harisnyanadrágot a derekukon lévő övhöz erősítették.

Az Anjouk idejében a magyar viselet a kor, főleg itáliai mintáit követte.

¹⁰ Forrás: /www.origo.hu/i/0803/20080331reneszans.jpg,2010-06-23

13. ábra. ANJOU kori női viselet, Mária királyné ruhája¹¹

Barokk és a rokokó viselet XVII. –XVIII. század

A barokk a fejedelmek egyeduralkodását és az egyházak célkitűzéseit szolgálta. Az uralkodó rendek és a katolikus egyház kiváltsága tükröződött ebben a művészetben.

A ruhák kényelmesek, feltűnő csipkegallérokkal és kézelőkkel díszítettek. Alapanyagaik pamut, gyapjú, selyem, varrt és vert csipkék, melyek fekete, barna, szürke színűek, melyeken a fehér gallér jól mutatott.

A női szoknyák dereka már magas, lefelé bővülő, dúsan redőzött és kétrészes. Több alsószoknyát viseltek, e felett nemes anyagból készült a középen szétnyíló szoknya. Az ujjak puffosak voltak, rövidültek, a végükön csipkekézelővel záródtak. A magasan záródó ruhák széles gallérjait később vállra terülő csipkegallér váltotta fel. A rokokó női ruházat apró mintás, gazdagon díszített pasztellszínű, berakásos, fodros, szalagos és csipkés. Megjelentek az abroncsszoknyák, a hőn vágyott darázsderekat a fűző segítségével érték el. A kényelmes polgári otthoni és utcai ruhák egybeszabottan készültek, melyeket elől szalagok tartottak össze, hátul pedig mély redői voltak.

¹¹ //www.bibl.u-szeged.hu/inf/szakdoli/2003/valanszki/ruha_nagy1.gif,2010-06-23

1650 körül a férfidivat női jelleget kapott. Rövid, szűk ujjú, nyitott kabátkákat viseltek bő nadrággal, amelyet térd alatt elkötöttek és csipkével díszítettek. A túlcicomázott ingek derékon és az ujjaknál kitüremkedtek. Később a térdig érő, testhezálló köpeny lett divatos, melyet fémgombokkal és paszománnyal díszítettek. Mellényt viseltek a köpeny alatt, ami majdnem elfedte a közepesen bő térdnadrágot. Az idők folyamán a mellényt és a köpenyt halcsonttal megerősítették, ezáltal elállt a csípőtől. A kezdeti fehér térdharisnyás viseletet felváltotta a hasítékos, gombos nadrág, amelyet szíjjal kapcsoltak össze a harisnya felett.

14. ábra. Barokk és rokokó viselet¹²

¹² Forrás: http://divattortenet.hu/barokk/barokk_F_1.051.html
http://www.verreverwanten.nl/images/foto245/10_NED31.jpg, 2010-07-01

Magyarországon a kora újkorban a főnemesség játszotta a főszerepet a kultúra területén is. Kötelező volt számukra gazdagságuknak bemutatása, hiszen egy rendi méltóság ruházatával, feleségének ékszereivel, udvartartásával is jelezte hatalmát.

A XVI.–XVII. században az öltözködés árulkodott viselője neméről, családi állapotáról, rangjáról, társadalmi helyzetéről. A hogyan lefelé haladunk a ranglétrán, silányodnak az alapanyagok, fakulnak a színek. A társadalmi ranglétra felső fokán állók viselhettek finom hollandi posztót, arannyal átszőtt bársonyt, színes selymet, patyolat ingvállat, szőrméket.

A magyar női viseletre a nyugat-európaihoz hasonlóan a XVI. században és a XVII. század első felében a spanyol divat hatott. Az arisztokrata nők díszruhája a szárnyujjú öltözködés, ennek kevésbé rangos változata a lantujjú váll, azaz a ruhaderék.

15. ábra. Gróf Nádasdy és felesége¹³

A hajadonok fejdíszje a leányságukat jelképező bársony, selyem, üveg vagy valódi gyönggyel, korállal kivarrt párta volt. Az asszonyok családi állapotát a hajat befedő főköti jelképezte.

A klasszicizmus viselete, XIX. század

¹³ Forrás: http://divattortenet.hu/barokk/barokk_F_1.051.html, 2010-06-24

Ebben a korszakban két nemzet viselete határozta meg az európai divatot. Az angolokat a polgári célszerűség, míg a franciákat a nemzeti öntudat és a dicsőség vezérelte az új stílus kialakításában. Az angol textilipar fejlődése sok újításhoz vezetett az öltözködés területén. Megjelentek az első *készruhák*.

Az angol női, főleg pamutból készült hajtásokkal bővített szoknyák alatt már nem volt merev abroncsszoknya, helyette fenékpárnát kötöttek az alak, új formájának kialakításához, hangsúlyozásához. Népszerűvé vált a lovaglókabát forma. A szűk derékrész elől mélyen kivágott, a hosszabb szoknyarész hátul mély hajtásokkal kapcsolódott a derékhoz.

16. ábra. Klasszicista női viselet¹⁴

A férfiak legfontosabb viselete a frakk volt, kétsoros gombolással, hátul mély szárnyakkal. A nyakrész magas állógallérral és széles kihajtóval készült. Térdnadrágot, nyaksátat és zsabós inget viseltek.

¹⁴ Forrás: www.jpryan.com/details/caraco.htm, 2010-06-24

A francia népi, női és férfi viseletek tovább egyszerűsödtek. A nők díszítés nélküli ruhaderékhoz bő parasztszoknyát és kötényt viseltek, kendővel a vállukon. A férfiak bokáig érő *matróznadrág*ot és nyitott inget viseltek. A városi polgárság posztóból készült frakkot viselt, rajta az elmaradhatatlan nemzeti színű kokárdákkal, ami forradalmi elkötelezettségüket jelezte.

Az *empire* ruhák jellegzetessége a mell alatti szabásvonal. A szoknya a nehezebb anyagok miatt szűkebb és rövidebb lett. A ruhákat sok fodorral, szalaggal díszítették. A nyakmegoldások változatosak, fodros, nyakba álló gallér, de emellett gyakori volt a fedetlen dekoltázs is. A ruhák ujjá hosszú vagy rövid puffos volt.

A direktórium idején a férfiak angolos öltözetet viseltek. Alapdarabok a világos nadrág és a sötét frakk. Újdonság a nadrág formája, magas derekú, hosszú pantalló mely a testhez simult, aminek feszességét talpalávalóval biztosították.

17. ábra. Napóleon és Mária Lujza¹⁵

A romantika viselete

¹⁵ Forrás: www.mek.oszk.hu/01900/01903/html/index257.htm, 2010-06-24

A ruhadivatot a romantika jellemezte, ami a színek kavalkádját és a gazdag formákat jelentette. A fényűző női divattal szemben a férfidivat visszafogott, elegáns és praktikus volt. Megkülönböztettek nappali, társasági, téli, nyári ruhákat, az alapanyagot ennek megfelelően választották. Erre a korra a csíkos, kockás és virágmintás anyagok jellemzőek, melyeket fehér színű fehér neműkkel kombináltak.

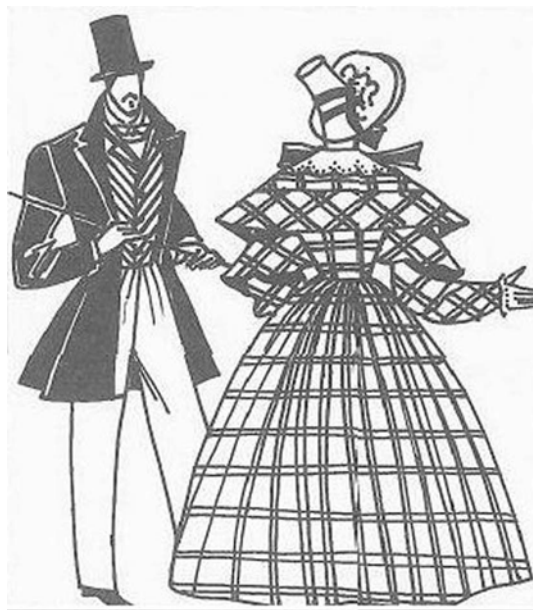
Kezdetben a ruhákat merev, szűk szoknya jellemezte, mely a bokát nem takarta el, alsó részét berakások, fodrok és redőzések díszítették. A felső rész is szűk volt, kis kivágását magasan álló fodor szegélyezte, a buggyos vállból keskeny, hosszú ujjak indultak ki. 1820 körül a derékvonal helyére került, fűzővel szorosan összehúzták. a lábfej szabadon hagyó szoknya alatt több alsószoknya volt. kialakult a *homokóra sziluett*. Később a merevített alsószoknyákból kialakult a *krinolin*, azaz az abroncsszoknya. A nagy ujjak miatt felső ruhadarabként sálát, vállkendőt vagy köpenyt hordtak.

18. ábra. Abroncsszoknya felépítése¹⁶

A férfiak nappali viselete a derék alatt elől egymásra boruló *zubbony*. A frakk továbbra is társasági öltözet volt. A zubbony és a frakk sötét vagy színes gyapjúból készült. A mell és a váll párnázott volt, hogy karcsúbbnak tűnjön, néha még fűzőt is viseltek. A hosszúnadrágok alul szűkek voltak, részben a lábfejet is eltakarták és egy talpalávaló révén kifeszültek. Sokféle kabát volt divatban, szűk, bő valamint az egyenes vonalú magasan záródó.

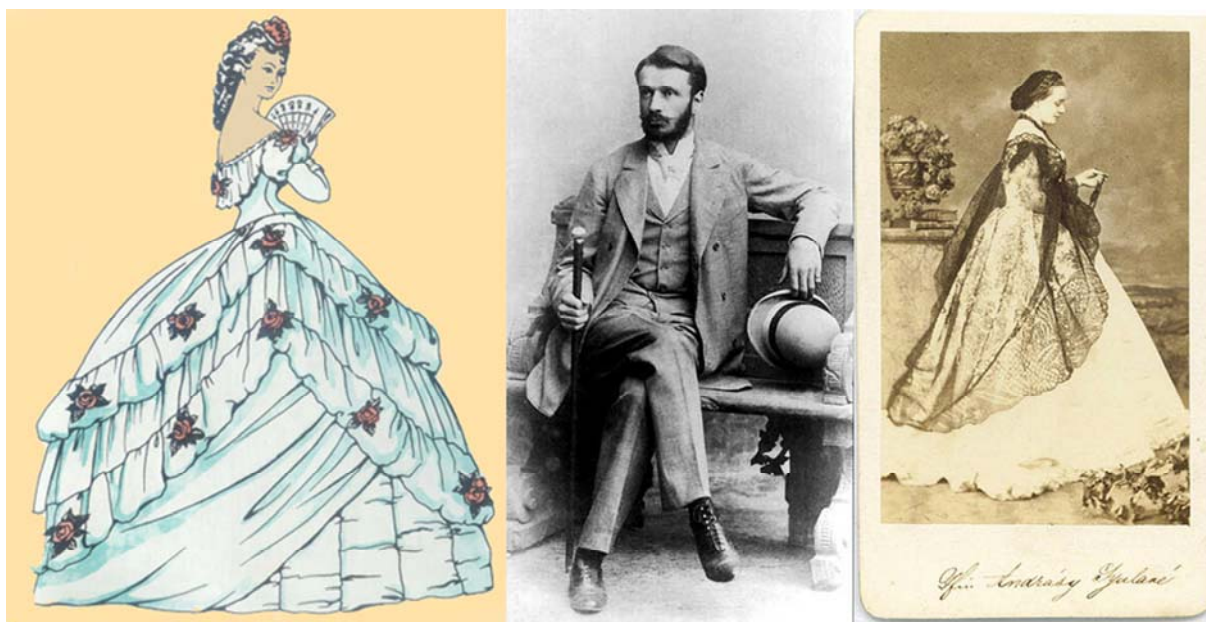
¹⁶ /www.google.hu/imgres?imgurl=http://gallery.imgsrv.divat.hu, 2010-06-24

19. ábra. Bidermeier viselet¹⁷

A XIX. század közepén a párizsi udvar még egyszer megteremtett egy pompát, ragyogást kedvelő divatot. Külsőleg hasonlított a rokokóhoz, innen kapta a nevét. A bő, krinolinos szoknya – a XIX században az alátét anyagáról elnevezve – már harmadszor bukkant föl a divat történetében. A krinolinhoz hihetetlen mennyiségű anyag kellett, főleg amikor divatba jöttek a fodrok – a rokokó virágfüzéreinek megfelelői. *Éugénie császárné 1859-ben egy fehér atlasz béli ruháján 103 fodrot viselt!* Az abroncsfogyasztás is tekintélyes volt. Szászország legnagyobb gyára 1854 és 1866 között összesen 9 597 600 darab krinolint szállított. Egyetlen darabhoz átlag 90 rőf drót kellett, úgyhogy ezzel a mennyiséggel földünket a délkörök mentén kb. tizenháromszor lehetne körütekerni. Az abroncsszoknyát akkor is fűzővel viselték. A dekoltázs meglehetősen nagy volt, szabadon hagyta a mell egy részét, a vállat és a kart. III. Napóleon és környezete szerette a drága anyagokat. Selyemből és más finom szövetekből készült ruhákat egész nap viselték. Az alkalmi öltözeteket fénylő taftból, ripszselyemből, brokátból és főként habos selyemből szabtak, nyári ruhákban pedig a kreppet, a túllt és a muszlint kedvelték. 1850 és 1870 között Párizsra óriási pompa, fényűzés volt jellemző, úgy a viseletben, mint a környezetben.

¹⁷ Forrás: http://www.texsite.info/wiki/images/ID_90.jpg, 2010-06-24

20. ábra. Női társasági ruha, Gróf Andrássy Gyula és felesége, gróf Kendeffy Katalin¹⁸

1880 körül megjelent a blúzzal kiegészített kosztüm, kedvelté váltak az egymásnak ellentétes díszek, a különböző szín és anyagkombinációk.

A férfidivat a század vége felé az angol példát követte. Teret nyert a kényelmes zakó, melynek egybeszabott első és hátsó része csak alig karcsúsított, a nadrág a mellény és a zakó azonos színű és anyagú. Az ingeket gyakran hímzéssel díszítették. Egy tökéletesen felöltözött úrhoz hozzátartozott a kesztyű és a bot, illetve a botként funkcionált ernyő.

Századforduló utáni viseletek

A tudomány és a technika elképesztő fejlődését hozta magával a század előtti és utáni idő, mely gyökeres életmód változtatást eredményezett. Alkalomtól és céltól függően változott a női és férfi ruházat anyaga, színe és szabása, melyre a foglalkozás, sport és a szabadidős elfoglaltságok is hatottak.

¹⁸ Forrás: http://www.varrohas.hu/varrohas_rajzok/magazin/viselettortenet/rokoko2.2.jpg, 2010-06-24
<http://mek.oszk.hu/01900/01905/html/cd8/kepek/c0181bcs091b.jpg>, 2010-06-28
http://farm3.static.flickr.com/2478/3862870046_144bc764fb.jpg, 2010-06-28

1890-ben a nők a karcsú szoknyákat kedvelték, mely elől keskeny, hátul redősen uszályos. Divatba jött a lépcsőzetesen szabott harangszoknya, mely a csípőn szorosan ült, s térdtől lefelé redősen nyílt ki. A szoknya terjedelmességét és zörgését a selyemből készült fodor berakásos szoknyabélés és alsóruha eredményezte. A felsőrész a nappali öltözéken mindig magasan záródott, amit még állógallér is díszíthetett. Az idők során a felsőrész blúzszerűvé vált és betétekkel díszítették. Stabil ruhadarabbá vált a kosztüm, egyenes esetleg karcsúsított hosszabb kabáttal, amelyek kiszorították a köpenyeket. 1900 körül a hosszú ujjak leszűkültek, a testet fűzővel S formára húzták össze, a melleket hangsúlyozván. 1910 körül kialakult a "bukjel" szoknya, amiben alig tudtak járni, mert olyan szűk volt, nem volt túl sikeres ez a ruhadarab ugyanúgy, mint a nadrágszoknya sem.

A férfiak ezen idő alatt mérsékeltén karcsúsított formájú és eléggé magasan záródó zakós öltönyt viseltek. A bokáig érő nadrágok lefelé keskenyedtek, aljukat felhajtották és élük volt. Esti társasági viseletként megjelent a szmoking, a frakk továbbra is hivatalos esti öltözködés maradt.

XX. századi viseletek

Az 1900-as években kialakuló ruhaiparnak hála, a tervezők szövetbe, selyembe, pamutba, farmerbe álmódott költeményei ma már nem csupán a kivételezettek gardrójában, de az "utcaemberének" ruhásszekrényében is megtalálhatók.

Míg korábban elsősorban a nemzeti sajátosságok és egy-két kivételezett helyzetben lévő szabómester, ízlése alakította a viseletdivatot, az 1900-as évek elejétől kezdve megváltozott a divat: az öltözékek egyre egységesebbé váltak, a hölgyek és urak a párizsi, milánói, New York-i sztárszabászok által kitalált vonalakat követő, gyapjúból, selyemből, muszlinból varrt ruhákba csomagolták magukat.

A női ruházatkodásban történtek jelentős változások elsősorban az első világháború után. A női egyenjogúság bevezetése a munkahelyeken döntő jelentőségű volt.

A szoknyák lerövidültek, laza egybeszabott ingruha jött divatba. A lejjebb csúszott derékvonalat, övvel vagy szalaggal hangsúlyozták, kedvelték a pulóvert is, ami laza, kényelmes hurkolt anyagból készült. A társasági ruhák szabása megegyezett a hétköznapi ruhákéval, kivágásuk ugyan nagyobb volt, a szoknyarész harang alakú vagy pliszirozott, azaz rakott volt. Az évtized végére a ruházat ismét követte a test vonalát, lábikráig hosszabbodtak a szoknyák. Az elegáns formák között megtaláljuk a sálgalléros, egymásra boruló kabátformákat. A szőrmékből készült kabátok és betétek is divatosak voltak.

A férfiak hétköznapi viseletében praktikus, sportos ruhák jelentek meg, a ruhák visszafogott színűek, sokféle mintával készültek, például kockás, csíkos, apró mintás. A zakók szabása karcsúbb lett, a nadrágok szára mindenütt egyforma bőségű. Válltömés került az enyhén karcsúsított zakókba, a nadrágok bő, egyenes szabásúak, alul hajtókával ellátva.

21. ábra. Az 1920-as évek végére jellemző társasági ruhák¹⁹

A huszadik század nem csupán az ipari robbanás, az informatikai forradalom, az átírt térképek és a háborúk százada volt. Ez volt az a kor, amely hétköznapi tartalommal töltötte meg a divatot.

¹⁹ Forrás:

A századforduló divatját a szecesszió és a fűzőtől, ettől a kényelmetlen, sokak által egyenesen egészségtelennek tartott ruhadarabtól való megszabadulás vágya vezérelte. Ismét divatba jöttek a nőies nők, akik különféle kiegészítőkkel – apró kalapokkal, kiegészítőkkel – igyekeztek kihangsúlyozni bájaikat. Ebben a korban már nemcsak a nők, de a férfiak is vígan divatoztak, az urak általában fekete-fehérben, kockás szövetzakóban és keménykalapban csapták a szelet a dámáknak. A hosszú ideig divatosnak számító cylinder és frakk kikopott az utcai divatból és kivételes alkalmakra szánt esti viseletté vált. A húszas évek kifejezetten fiús nőideáljának megteremtéséért a párizsi szalonok dívját, Coco Chanelet "kárhóztatja" az utókor. A hölgy, akinek a rossz nyelvek szerint egyik kitartója kölcsönzött pénzt legendássá vált divatháza elindításához, a rövid haját, az erős sminket és a célszerűen kényelmes ruhákat részesített előnybe. Az azóta iskolateremtővé vált Chanel-szabást például azért találta fel, hogy egész nap hordható darabokkal ajándékozza meg kortársnőit.

22. ábra Chanel kosztüm és golfnadrág²⁰

²⁰Forrás:

http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciaterulek/5_eletpalya/03_modulok_eszkozok_1/7._evfolyam/a_tipus/ember_es_tarsadalom/vii.a.1.2_kepei/chanel2_1_.jpg, 2010-06-29
<http://cinnamon.freeblog.hu/files/Biker.jpg>, 2010-06-29

A kor férfidivattal foglalkozó tervezőinek jelszava a sportosság és egyszerűség volt. Az urak puhakalapot, világos inget, egysoros öltönyt, bő, élre vasalt Chelston nadrágot, és térd alá érő golfnadrágot hordtak. Ekkor jönnek divatba a ma is kedvtelve viselt kötött pulóverek és kardigánok.

Hollywood a harmincas évekre a film és a divat elsőszámú fővárosává vált. Ekkoriban az álmogyár sztárjai testesítették meg a szépségideált: a hölgyek kivétel nélkül Greta Garbonak szerették volna érezni magukat. A róla elnevezett, magas nyakú pulóver pillanatok alatt népszerűvé vált: a boltos kisasszonyoktól a felkapott színésznőig mindenki az ő ruhatárát másolta. Az elnőiesedett stílusra: a bő szoknya, a pettyes anyagok és a csipkével, fodorral, díszekkel gazdagon rakott ruhák voltak jellemzőek.

23. ábra. Gréta Garbó magas nyakú pulóverben²¹

²¹ Forrás: http://santane.freeblog.hu/files/hollywood/27365_greta-garbo_sl.jpg, 2010-06-29

A mozi a negyvenes évek módijára is erős hatással volt. A sztárok lecserélődtek ugyan, ám a gondolkodásmód maradt: a nők még mindig azt találgatták, milyen öltözékben jelenik meg a vásznon Marlene Dietrich vagy Rita Heyworth. Nőies, ámde határozott asszonyok sétáltak a világvárosok utcáin: meghosszabbodott a haj, erősebbé vált a smink. A kosztümök szabása férfiasabbá vált: válltöméses zakókkal, derékban elvágott ruhákkal, széles övekkel tömték tele a butikok kirakatait. A gazdasági válság okán fellépő bőrhiány miatt – szükségből – parafatalpú, magas szárú cipőt hordtak a divatbolond hölgyek, bizonyítva, hogy a legínségesebb időkben sem hanyagolják el a divat-követést. Ahogy a férfiak sem: az erősebbik nem képviselői Clarke Gable nyomán, széles, válltömött öltönyöket és kétsoros, széles gallérú zakókat

24. ábra. Clark Gable a 40-es években²²

Elérkeztek az ötvenes évek, velük pedig a Christian Dior neve által fémjelzett "New Look", azaz az "új vonal" korszaka. Dior kreációi bombaként robbant be a divatéletbe: a nők ismét "megnőiesedtek" a széles váll helyett – Marilyn Monroe-nak és Gina Lollobrigidának köszönhetően – a kerek keblek számítottak sikkesnek. Ekkor születik meg a kor lázadó fiataljainak kedvenc viselete, a jampi: James Dean és Elvis Presley rajongói széles vállú, egyenes vonalú zakókban, szűk nadrágban, farmerben és pamutpólókban ropták a báltermekben. És persze bőrdzsekiben, hiszen ez is hozzátartozott a hamisítatlan jampik ruhatárához.

²²Forrás:<http://api.ning.com/files/5nrnh7NxRrRZSjfeNHdyZseH7FX7jcnJ-7FB8nYjU3y4c7DV6ehmJAGFNKBbdupe5nGP1ZxPbN5A3mNubetcwF4S>, 2010-06-29

25. ábra Dior "New Look" stílusú ruhái²³

A hatvanas években számos különféle irányzat hatott. Twiggy-nek, a kifutók vékonyka csillagának köszönhetően ismét divatosná vált a fiús nő-, amivel párhuzamban világméretű fogyókúra-mánia vette kezdetét. A kor legnagyobb sztárja Audrey Hepburn is sokat tett a szépségideál szalonképessé tételéért. Nem úgy Mary Quant, akit a miniszoknya "feltalálójaként" jegyeznek a divat-lexikonok, vagy Pierre Cardin, akit jövőt idéző ruháival hívta fel magára a figyelmet. Ekkoriban alakult ki az unisex öltözködés: a fiatalok vagy színes pólókban és farmerben vagy a Beatles gombafejűinek modorában öltözködnek. Egyre elfogadottabbá válik a farmer, és megszületik a különféle stílusokat elegyítő kombidivat. A zenei irányzatok is éreztetik a hatásukat: a Soul guruinak hatására sokan afrofrizurát növesztenek vagy csillogó flitterekkel kivarrt ruhákba bújnak.

26. ábra Mini szoknyák és unisex viselet²⁴

²³ Forrá: <http://victoriadombrovska.files.wordpress.com/2009/02/dior-new-look-428.jpg>, 2010-06-29

A nyolcvanas évek tervezői– a Travolta-féle diszkólázas idők trendjeiből, illetve Boy George öltözködési stílusából merítettek ihletet: előbbire a feltűnően elegáns zakók és szűk nadrágok, utóbbira pedig a túlszabott méretek, az egymásra hányt, össze nem illő darabok jellemzőek. Népszerűvé válik a répa farmer és a kitűzőkkel díszített felsőrészek. Az alakformálásnak és a testépítésnek köszönhetően hangsúlyossá válik az emberi test: a hölgyek és urak nagy válltömésekkel hangsúlyos derékszabással igyekeznek javítani az alakjukon.

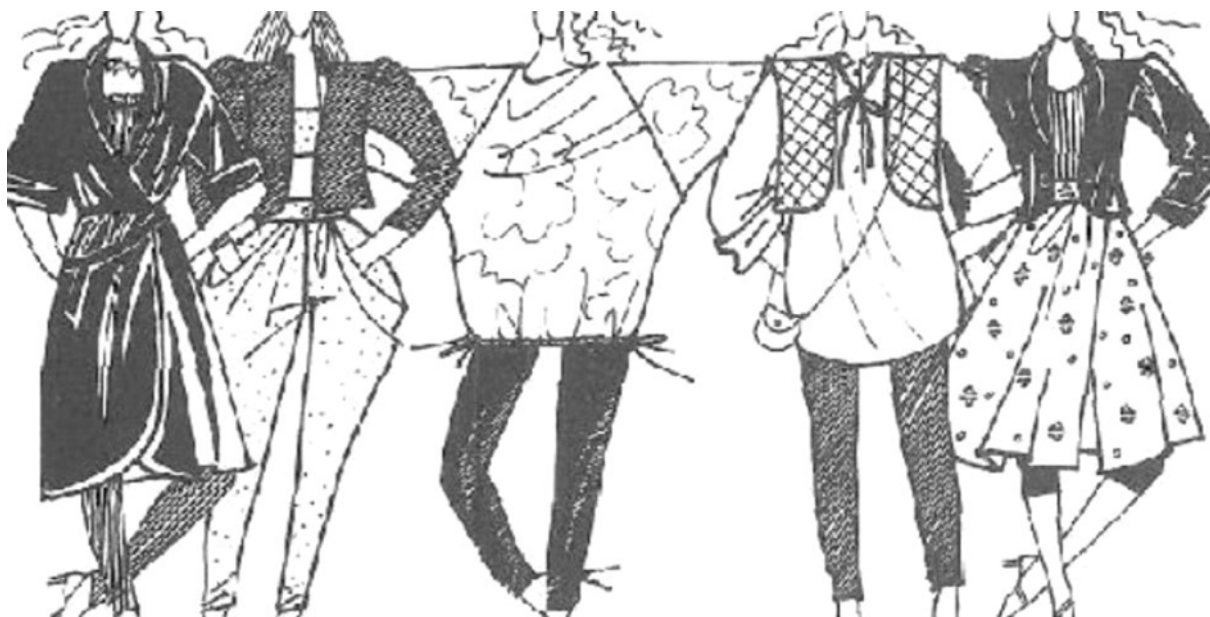

27. ábra A 80-as évek divatja²⁵

²⁴ Forrás: www.avizora.com/publicaciones/la_mujer_y_su_m..., 2010-06-29

http://www.miss21.hu/fotok/IMG_8592.JPG, 2010-06-29

²⁵http://www.kulcsmagazin.hu/news/1462_3_960.jpg, 2010-07-01

28. ábra. A jelenkor női divatja²⁶

29. ábra. Farmerdivat²⁷

²⁶http://www.texsite.info/wiki/imaes/ID_194.jpg, 2010-06-30

²⁷Forrás: http://www.vanity.hu/pictures/blo/417/10696_o.jpg&imgrefrl, 2010-06-30

30. ábra. Napjaink férfidivatja²⁸

A kilencvenes évek eleje óta töretlenül tartó időszak igazi "divatcsalamádéval" lepte meg a ruhamániásokat. Ma tulajdonképpen minden elfogadott, sőt megengedett, a tervezők újmódi anyagokkal és technológiákkal kísérleteznek. A trendek előre meghatározott rend szerint követik, egymást– tulajdonképpen cirkulálnak: a párizsi divat diktátorok összedugják a fejüket, mi pedig azt hordjuk, ami épp az eszü(n)kbe jut.

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

1. Tanulmányozza különböző korok viseletét, öltözködéstörténetét. Figyelje meg az öltözékek jellegzetességeit, tanulmányozza azok formáját.

Későbbi felhasználás céljára gyűjtsön képes és szöveges információkat. Készítsen egy gyűjteményt, a saját maga számára érdekesnek talált korszak viselettörténetéről a kor jellegzetességeinek felhasználásával.

2. A kiválasztott korszakra jellemző ruházatokhoz gyűjtsön képes és szöveges információkat az öltözék kiegészítőkről.

²⁸ <http://m.blog.hu/ou/ourfashion/image/f%C3%A9rfi%20divat%20vol%202.jpg>, 2010-06-30

A feladathoz tanulmányozza az alábbi könyvek közül az Ön számára elérhetőket:

- Ruhaipari szakismeretek, Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó, Bp.1998
- Szűcs Ágnes: Művészettörténet – Divattörténet, Műszaki Könyvkiadó, Bp. 2003
- _ John Peacock: Öltözék kiegészítők, Cser Kiadó, Bp. 2005

MUNKANYAG

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Az adott képen látható viselet alapján nevezze meg a kort. A kép alapján ismertesse a kor viseleteinek jellegzetességeit és a felhasznált alapanyagokat.

31. ábra

MUNKATÉL

2. feladat

Az ismertett viselettörténeti jellegzetességek alapján nevezze meg az adott kort és a szakmai információs anyagából válassza ki a megfelelő képet ábraszámmal megjelölve.

a.) Az adott kor jellegzetességei:

A női szoknyák dereka már magas, lefelé bővülő, dúsan redőzött és kétrészes. Több alsószoknyát viseltek, e felett nemes anyagból készült a középen szétnyíló szoknya. Az ujjak puffosak voltak, rövidültek, a végükön csipkekezelővel záródtak. A magasan záródó ruhák széles gallérjait később vállra terülő csipkegallér váltotta fel. A rokokó női ruházat apró mintás, gazdagon díszített pasztellszínű, berakásos, fodros, szalagos és csipkés. Megjelentek az abroncsszoknyák, a hön vágyott darázsdereket a fűző segítségével érték el. A kényelmes polgári otthoni és utcai ruhák egybeszabottan készültek, melyeket elől szalagok tartottak össze, hátul pedig mély redői voltak.

b.) Az adott kor jellegzetességei:

A férfiak egyik legjellegzetesebb ruhadarabja a térdig vagy vádliig érő, nagyon bőszárú nadrág, mely szoknyának hat, de az aljaszálen összehúzható fűzővel van ellátva, jellegzetes szalagdíszítéssel. Szoknyanadrágként is viselték a térdig érő nadrág felett. Az akkori divat csúcspontját jelentette 1655–80 között. A kor másik jellegzetessége volt a paróka, ezt középen elválasztották, a hosszan leomló, göndörített paróka máig is az angol bírák hivatalos viselete.

c.) Az adott kor jellegzetességei:

Szűk, magas derekú nadrágok, széles vállú zakók, lábszárvédők. Mind-mind az akkori divat részei voltak. Mintha ebben az időszakban minden egy kicsit túl méretes és férfias lett volna. Nagyméretű ruhák, derékban széles övvel összefogva, bő szoknyák, nagyméretű, mintás pólók, csillogó smink, és sok-sok kiegészítő.

MEGOLDÁSOK

1. feladat

A képen látható rajzok az ókori Egyiptom viseletét ábrázolják. Az enyhe klímának köszönhetően csak lenge öltözékeket viseltek. A nők úgynevezett lepelruhát hordtak, amely egyenes vonalú lábszárközépig vagy bokáig ért. A vállukat csíkokból összeállított bőr vagy textil körgallér fedte, amelynek a díszítése a vagyoni helyzetet is jelezte. A férfiak ágyékkötőt viseltek. Az uralkodó és családja jellegzetes fejdíszet hordtak. A rabszolgák nemtől függetlenül ágyékkötőben jártak. Jellegzetes ruha kiegészítő darabok: csukló, boka és karperec, nyakékek fülbevalók, parókák.

2. feladat

a.)

Barokk női viselet, XVII. század, 14. ábra

b.)

Barokk férfi viselet, XVII. század, 14. ábra

c.)

A XX. század, 70-es évei

IRODALOMJEGYZÉK**FELHASZNÁLT IRODALOM**

Ruhaipari szakismeretek, Magyar Divatintézet – Göttinger Kiadó, Bp.1998

Szűcs Ágnes: Művészettörténet – Divattörténet, Műszaki Könyvkiadó, Bp. 2003

John Peacock: Öltözék kiegészítők, Cser Kiadó, Bp. 2005

AJÁNLOTT IRODALOM

Cser Andor: A viseletek története (jegyzet). Bp. KMF,1997.

A(z) 1322-06 modul 002-es szakmai tankönyvi tartalomeleme felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
33 542 01 1000 00 00	Bőrdíszműves
33 542 01 0100 21 01	Táskajavító
33 542 02 1000 00 00	Cipész, cipőkészítő, cipőjavító
31 542 01 0000 00 00	Kalapos, sapka- és kesztyűkészítő
31 542 01 0100 31 01	Kalapos, sapkakészítő
31 542 01 0100 31 02	Kesztyűs
31 542 02 1000 00 00	Szíjgyártó és nyerges
31 542 02 0100 31 01	Bőrtárgykészítő
31 542 02 0100 21 01	Szíjgyártó
33 542 07 0000 00 00	Szűcs, szőrme- és bőrkonfekcionáló
33 542 07 0100 31 01	Bőrruha-készítő, -javító
33 542 09 0000 00 00	Tímár, bőrkikészítő
33 542 09 0100 33 01	Szőrmeipari megmunkáló, szőrmefestő
33 542 05 0100 21 01	Fehérnemű-készítő
33 542 05 0100 21 02	Lakástextil-készítő
33 542 05 0100 21 03	Munkaruha- és védőruha-készítő
33 542 05 0010 33 01	Csecsemő- és gyermekruha-készítő
33 542 05 0010 33 02	Férfiszabó
33 542 05 0010 33 03	Női szabó

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

20 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató